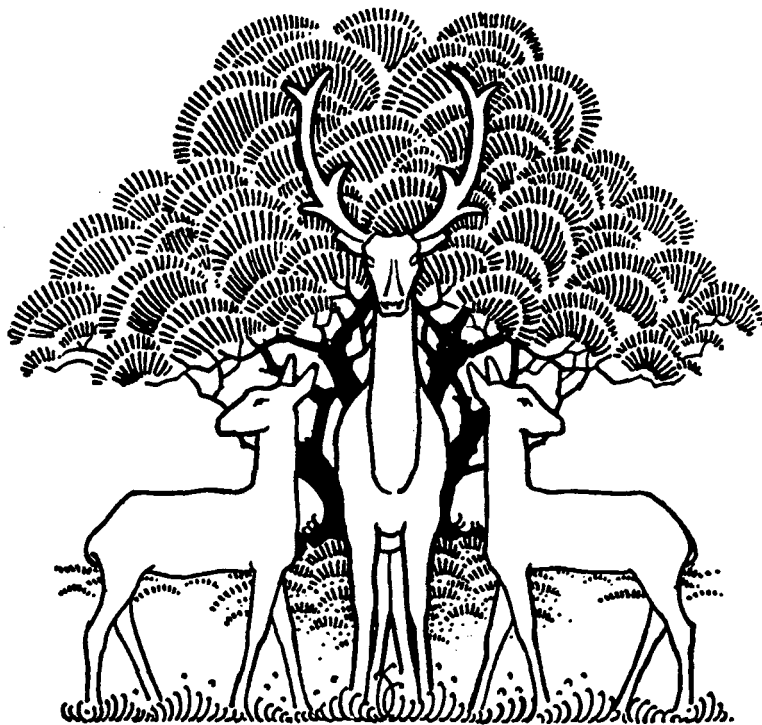

„de Schouw“

Vereniging van
Vrienden
van de
HOGE VELUWE

DE SCHOUW

Orgaan van de Vereniging van

"VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE"

Redactie:

Mevrouw E.H. Prakke-Kley, Oosterbeek

B.E. Schöffner, Duiven

Ir. W. James, Oosterbeek

Secretaresse: Mevrouw W.M.C. Vogelzang-Gieske, Apeldoorn

Alle correspondentie aan de Redactie van De Schouw:

p/a Mevrouw E.H. Prakke-Kley, Zonneheuvelweg 20, Oosterbeek

Vaste medewerkers:

Mejuffrouw M. Dijkstal Jkvr. E. Feith

Mejuffrouw W.A. Laseur Een lid van het Ned. Valkeniersverbond

De Heer E. Beumer Een lid van de Fotografenwerkgroep

Jaargang 19, Nr. 4

21 december 1972

WINTERSCHOUW 1972

Inhoud:

blz.

- 70 De najaars-Hoge Veluwedag op 21 oktober 1972
Jacht — het voor — en het tegen B. Schöffner
- 72 Na de Na-beschouwing B.S.
- 75 Artikeltjes over de wandeling door E. Feith en D. van Gelderen en commentaar van A. Langenbach (De heidekever)
- 79 De stormramp H.C.H.
- 80 Overpeinzingen over een dode boom J. v.d. Schoor
- 81 "De Twaalfde" werd een succes W. Laseur
- 83 "De Aanschouw" H.C. Haitink
- 85 De troffel en ons zwijn P.C. van Hoek
- 87 Een mooie herfstdag H.C.H.
- 88 Het akkertje
- 89 Grimbert Drs. J. de Gooijer
- 91 Museumnieuws
- 92 Mededeling
-

Wenken voor inzenders van kopij:

1. Gebruik voor Uw kopij zo mogelijk een schrijfmachine en maak een doorslag. Indien dit niet mogelijk is, schrijft U dan met ballpoint en maak een doorslag via carbonpapier.
 2. Gebruik brede marge en ruime interlinie.
 3. Foto's op zwart-wit glanzend papier.
 4. Zend Uw kopij voor de eerstvolgende Schouw in voor 10 februari 1973.
-

ONTWERP OMSLAG: HANS BEERS

*Bestuur en Redactie wensen alle leden
Prettige Kerstdagen
en een Voorspoedig 1973*

DE NAJAARS-HOGE VELUWEDAG OP 21 OKTOBER 1972

Jacht – het voor – en het tegen

B. Schäffner

De laatste Hoge Veluwedag op 21 oktober jl. had nu eens een ander karakter dan gebruikelijk. Een forum heeft vragen beantwoord en een discussie geleid over het voor en het tegen van de jacht. Een moeilijk onderwerp, dat gemakkelijk kan verzanden in een urenlang "tegen elkaar aankletsen" zonder tot een duidelijke formulering te komen. Zo is het ten slotte met alle onderwerpen die geheel of voor een belangrijk deel liggen op het emotionele vlak. Dr. A.D. Voûte, oud-directeur van het Itbon (Inst. voor Toegepast Biol. Onderzoek in de Natuur, de tegenwoordige vestiging Arnhem van het RIN = Rijksinstituut voor Natuurbeheer) hield een inleiding, die al te emotionele tegenstanders van jacht en jagen door zijn zakelijkheid en deskundigheid op het gebied van wild- en natuurbeheer, al direct met beide voeten stevig op de grond plaatste. Nou ja, en de heren dr. A.C. Perdeck als tegenstander van de jacht en dr. J.W.M. van de Wall als hartstochtelijk jager als ik het goed heb beluisterd, stonden beide heren niet eens zo heel erg ver uit elkaar. Als bioloog (Perdeck) moet je de noodzaak van een bepaald afschot wel inzien als regulatie en beheer van het wildbestand. Over de manier waarop en de diersoorten, die bejaagd worden, daarover liepen de meningen uiteraard uiteen. Maar die lopen zelfs in de kringen van gepassioneerde jagers weleens uiteen, zoals bleek uit Van de Wall's bekentenis, dat hij nooit een wilde gans zou schieten, al was 't alleen maar omdat hij in zijn jeugd Selma Lagerlöf's prachtige boek "Niels Holgersson" had gelezen.

Hoe dan ook, het is natuurlijk onmogelijk alle inleidingen, alsmede de pro's en contra's in extenso in de Schouw weer te geven. Daar hebben we nu eenmaal de ruimte niet voor. Maar het is wel instructief om een aantal markante uitspraken apart op te nemen, waarbij vanzelfsprekend het gevaar bestaat deze uitspraken uit hun verband te rukken. Dit laatste zal ik proberen te vermijden.

Om te beginnen dan Voûte's inleiding over de relatie tussen herten en wolven, die bijzonder instructief was in een vraagstuk wèl of geen jacht. In een Amerikaans natuurgebied had men – om de herten "te beschermen" – de wolven uitgeroeid. De herten namen hand over hand toe. Waarmee echter ook de vernietiging van de vegetatie werd ingeleid en daarmee op hun beurt weer de veel te talrijk geworden herten door ondervoeding in een zeer ongunstige conditie kwamen te verkeren..... Een vicieuze cirkel die van kwaad tot erger en ten slotte tot een evenwicht leidde: sterk gedegradeerde vegetatie met weinig soorten, slecht groeiende en hongerige herten. Over dierenbescherming gesproken! Totdat er weer enkele wolven werden ingevoerd. Die nu natuurlijk een ware slachting onder de sterk verzwakte herten aanrichtten. Op hun beurt namen de wolven nu ontzettend toe. Door het afnemen der herten had de vegetatie echter weer een kans om zich te herstellen. De

overgebleven herten kwamen weer in conditie en konden de wolven ontlopen. En eindelijk, na lange tijd en veel ellende, ontstond er weer zoiets als een soort evenwichtstoestand, met een kleine populatie sterke wolven, een populatie van sterke herten en een prachtige rijk gevarieerde vegetatie. De vragen die Voûte centraal wilde stellen, zijn m.i. niet helemaal uit de verf gekomen. Dit waren:

1. Moet er gejaagd worden uit sportieve overwegingen?
2. Moet er ook gejaagd worden op dieren die zich zonder "beheer" in stand kunnen houden? Zoals b.v. snippen en alle mogelijke kleinere dieren. Al kwamen deze vragen toch wel ter sprake, o.a. door Perdeck toen hij het opnam voor allerlei "klein rooftuig", zoals marters, de vos, wilde kat, wezel, hermelijn, bunzing, enz. En Van de Wall benadrukte het grote verschil tussen de – in veler ogen – onfaire drijfjacht of jacht met de meute (honden) tegenover de eenzame jager die samen met zijn hond rustig door het veld berst. Uit de kring van toevoorders werd aangevoerd dat de jacht een storend element zou zijn. Inderdaad kan dat zo zijn, zeker een grote drijfjacht. Maar dat het ook anders kan, werd bewezen door het feit dat op dezelfde dag op de Hoge Veluwe werd gejaagd. Wie van de deelnemers en wandelaars heeft er iets van gemerkt? Laat staan last ervan gehad?

Maar nu de sprekers zelf in korte uitspraken aan het woord: U kunt dan zelf vergelijken hoe dicht de jacht en de natuurbescherming resp. -beheer vandaag de dag bij elkaar staan, al is de intentie van de één vaak heel anders dan van de ander.

Tegen de jacht – Perdeck:

– Jacht is een vorm van exploitatie van de natuur, dus plukken en oogsten. Net zoals het plukken van bessen of paddestoelen, appels en peren, het oogsten van graan etc.

– Ethische bezwaren tegen de jacht i.v.m. het doden zijn moeilijk vol te houden. Onze hele eiwitvoorziening berust op het doden van dieren. Alleen staat er tegenover dat aangeschoten dieren vaak niet direct dood zijn en langzaam verloederen.

– Ernstige bezwaren tegen de ingrepen in een hecht familieverband, zoals bij ganzen bij voorbeeld.

– Jacht zou een "rijkelui's sport" zijn. Maar die zijn er toch zovele en geen mens die er in het algemeen bezwaar tegen maakt. Onze wetgeving geeft echter wel aanleiding tot kritiek, in dat opzicht. Waarom wordt b.v. door de wetgever het vangen met netten van ganzen, goudpluvieren, e.d. zoveel mogelijk tegengegaan? Dit is sport en verdienste van de kleine man. Maar met het geweer mag je diezelfde dieren wel bejagen.....

– De jacht zou een storend element zijn in het landschap. Dat is echter niet typisch voor de jacht. Ook auto's en brommers zijn in het veld vaak een gruwel. En het publiek heeft ook vaak bezwaren tegen het met netten vangen en dan later ringen van vogels voor een wetenschappelijk doel. Toch worden deze vogels direct weer losgelaten, zodra ze een ringetje om de poot hebben gekregen.

- Dan het zg. "schadelijk wild" of "rooftuig". Dit is nog een uitwas uit het verleden, toen de jagers hun biologische taak niet zagen, maar alleen hun concurrentie.
 - En ten slotte de noodzaak van een streng jachtexamen, opdat iedere jager ook werkelijk vakman is op zijn gebied. Waarmee we dan meteen in Van de Wall's "*voór de jacht*" komen, want ook hij was het helemaal eens met de eis van instelling van een dergelijk examen. En verder:
 - De jager jaagt in het algemeen niet primair voor natuurbeheer, maar uit een heel oud instinct.
 - Wat niet wegneemt, dat de jacht een onderdeel van een goed biologisch verantwoord beheer is geworden. Er vindt wel afschot plaats (in minder gecultiveerde streken zorgen de grotere roofdieren voor een dergelijke opruiming), maar er wordt ook bijgevoerd in schrale tijden. Om weer de herten als voorbeeld te nemen. Vroeger in echte natuurstaat leefden zij in de zomer in de loofbossen die ook op de Veluwe voorkwamen. In de winter trokken ze echter naar de Rijn- en IJsselvalleien. Dit laatste is nu door allerlei oorzaken niet meer mogelijk. Dus moet ook dit onderdeel, het voorzien van leeftocht, de jager overnemen.
 - Je moet ervan uitgaan dat de gedachte niet is, dat de jager graag doodt. Hij wil graag een dier bemachtigen. Het moeten doden is dan de logische consequentie.
 - Het is de taak (of het doel) van de jager het wild te bemachtigen. Maar het is de taak van het wild om niet aanwezig te zijn.....
 - Ook in de jacht heeft een ethische ontwikkeling plaats gevonden: vroeger werd wild gevangen in valkuilen met spitse punten, het werd doodgestoken met de lans of doodgeknuppeld. Nu is het doden "schoner" geworden, je krijgt er geen bebloede handen meer van en nodeloze kwellerij van dieren moet voorkomen worden. Daarom dan weidelijke spelregels en de eis om een hond mee te nemen om aangeschoten wild te kunnen opsporen en binnen te brengen.
- Laten we het hierbij laten. Er zullen altijd pro's en contra's blijven; terecht of ten onrechte. Maar een onloochenbaar feit is, dat het dichtbevolkte Nederland één der wildrijkste landen ter wereld is. Niet ondanks, maar dank zij de jagers.....

NA DE NA-BESCHOUWING

Eén onzer leden, de heer A.J. Pol, heeft ons een nabeschuiving gestuurd over de discussie over de jacht op de laatste Hoge Veluwedag. We zijn blij een reactie van een lid te krijgen en het moet me van het hart: kregen we maar meer reacties! Plaatsgebrek verhindert helaas opname van het hele stuk, want eerlijkheidshalve zouden we dan aan de leden van het forum ook weer het woord en verweer moeten gunnen en ga zo maar door tot in *sicula seculorum*. Maar omdat het over een soort hartekreet gaat van een lid dat zich

SAMENVATTING

VAN HET FORUM OVER PRO EN CONTRA DE JACHT

1. *Goede jagers zijn goede natuurbeschermers. Zij beheren hun re- vier. Zij brengen optimale omstandigheden aan voor het wild.*
2. *Goede jagers zijn nuttig, noodzakelijk voor natuurbeheer. Zonder hen zou wildbeheer te kostbaar zijn.*
3. *Schieten van "rooftuig" is in het algemeen niet in het belang van populatiebeheer. Dit dient te worden herzien.*
4. *Wil men de jager als natuurbeheerder handhaven, dan moet hem het genot van de jacht (en beheer) worden gelaten. Daarom fazan- tenjacht en jacht op vogels, die zich ook zonder jacht handhaven.*
5. *Najaarsjacht toegestaan. Over voorjaarsjacht is geen goed woord te zeggen.*
6. *Eendenkooien, vangen van pluvieren en van ganzen is niet schade- lijk voor de populatie.*

Aldus geformuleerd door dr. A.D. Voûte, op de Najaars-Hoge Veluwedag, 21 oktober 1972.

niet en onder geen enkele voorwaarde kan verenigen met de jacht, meende de redactie dat bepaalde onderdelen toch eruit gelicht dienden te worden en aan ondergetekende dan de eer daarop te mogen reageren. Dat heb je zo als je zelf geen jager bent, maar wel nauw bent betrokken bij natuurbeheer.

Ik zal het proberen te doen in een aantal punten, waarbij ik des heren Pol's artikel op de voet volg:

– Welnu, U mijnheer Pol, stelt dat het jachtinstinct niet meer nodig is om je in dit leven te handhaven. Als jachtinstinct met geweer of pijl en boog inderdaad niet meer. Maar elke psycholoog kan vertellen dat de actieve zakenman, de vertegenwoordiger, de politicus, de onderzoeker, om er slechts enkele te noemen, dit beroep alleen kunnen volbrengen dank zij hun jachtinstinct. Dat dit zich bij de ene mens anders uit dan bij de andere, dat is een gevolg van het feit dat er nu eenmaal geen twee mensen gelijk zijn. En oorlogsinstincten wilt U uitbannen? Geheel accoord, maar wat is de moderne voetbalmanie, de toenemende algemene agressie, het moorddadig gedrag op de autowegen anders dan een moderne versie van dit instinct? Ik betreur het ook, maar beide instincten hebben we helaas nog steeds nodig, anders gaat de wereld door Jan Salie ten gronde (al blijft natuurlijk de vraag of de dreigende ondergang door te grote activiteit zoveel verkieslijker is...).

– U noemt ergens dat er geen verkwisting van levens mag plaats vinden. Al- weer geheel accoord, maar is er één grotere verkwister van levens te bedenken dan Moeder Natuur zelf?

– U spreekt van "weerloze dieren". Inderdaad kunnen ze niet terugschieten en velen ook niet bijten. Maar weerloos is geen enkel schepsel. Uit hoofde

mijn beroep voor natuurbeheer (en duidelijk gesteld dat ik geen vriend ben van de jacht – wel van sommige jagers) werk ik met erg weerloze dieren: spreeuwen, mussen, hazen e.d. En alweer uit hoofde van dit beroep kan ik beschikken over alle bekende moderne middelen van netten en luisterapparaat, tot pijltjesgeweer en jachtgeweer toe. En ik hoef me niet aan weidelijke spelregels te houden zoals een goede jager. Maar m'n tegenstandertjes (die ik tevens als mijn vrienden beschouw), zij trekken in de meeste gevallen aan het langste eind. Heus, ze hebben me deksels vaak bij de staart, ondanks alle moderne hulpmiddelen. Al was het alleen maar, omdat zij mij (en dus ook de jager) al tien keer gezien hebben of geroken of gehoord, vóór ik maar een vaag idee heb van hun aanwezigheid.

– Het uitleven van het primitieve jachtinstinct acht U ontoelaatbaar. Accoord. Maar is het niet beter het uit te leven in weidelijke jacht en spelregels, dan zoals moderne auto-stroppers die op alles schieten en haast niets binnenbrengen? Hoe vaak wordt er bij ons instituut niet een ree of hert e.d. binnengebracht waarvan de doodsoorzaak geen hagel of een jachtkogel was, maar zo'n ellendig klein kogeltje uit een flobert buks. Of is het niet beter dan de vele overvallen en berovingen "om het avontuur" of uit verveling? Om van het in elkaar slaan van een onbekende e.d. maar niet te spreken. Leest U er de krant maar eens op na.

– De eendenkooien. Verwacht U dat een kooiker dag en nacht werkt als hij ambtenaar is en geen zelfstandig koninkje in zijn koninkrijk? Verzorging van wild door ambtenaren? Afgezien van de te hoge kosten is daar een heel mooi voorbeeld over: op de vos zijn leuke schelmenkop staat een premie van f 15,-. De das daarentegen is onvoorwaardelijk beschermd. Maar juist daardoor zijn er nog nooit zoveel vossen geweest in Nederland (ca. 6.000!) en balanceert de das nog altijd heel moeilijk: uitsterven of niet? Want wat is de praktijk? Ieder jachtopziener vangt vossen vanwege die premie. Maar hij laat elk jaar toch ook steeds minstens één paartje leven. Anders heeft hij volgend jaar immers geen premie? Maar aan de das verdient hij geen cent. Hij kijkt er dus niet naar om en het dier is vrije buit voor de talrijke stroppers. Want dasenvet is kostbaar en helpt (in het volksgeloof) tegen alle kwalen; nog beter dan ambtenarenzweet. En er zijn ook nog mensen (!) in Nederland die verzot zijn op dassengevechten. Het is een naar verhaal, maar de harde praktijk; de das zou meer gediend zijn als hij ingedeeld werd bij het jachtwild, dan met absolute bescherming, want hoewel er dan zo nu en dan één geschoten zou worden, neemt de jager tevens maatregelen om hen in zijn jachtgebied in stand te houden; we moeten de jagers dus te vriend houden. Hier zou ik nog willen verwijzen naar punt 4 in de "samenvatting van het forum", elders in dit nummer.

– U noemt de aversie van "ons volk" tegen de feestelijke jachtpartij die via een telelens en de TV naar buiten uitlekte. Was het maar zo gesteld met ons volk. Het waren echter helaas alleen enkele "jongens" die belust waren om herrie en een rel te schoppen en een heel klein en bewogen deel van ons volk. Drie-kwart van datzelfde volk liet het echter volkomen koud. Kom nou, een

wedstrijd om welke cup ook is toch veel belangrijker?

— En ten slotte nog eens de vos. En die kippen, die voor 99,5 % in hokken zitten. Hebt U die moderne hokken wel eens van binnen gezien? Om nooit meer één ei te eten. En toch kakelen die dingen zo te horen heel tevreden in hun zoveel verdiepingen-hoog flat. Maar die vossen.... In tegenstelling met b.v. Duitsland en België houden wij *bewust* en ondanks de premie, onze vossenstand zo hoog mogelijk om geen infiltratie van hondsdolle vossen uit het buitenland te krijgen. Een leeg gebied trekt immers allerlei immigranten aan. Maar aan de andere kant is het ook helaas waar, het verhaal waarmee de heer Voûte de discussie sloot: "de vossen op een bepaald deel van de Veluwe en de geringe konijnenschade. Maar er sneuvelde eens een kip en op verzoek van enkele boeren werd de bewuste vos gedood. En al gauw was er voor duizenden guldens schade door konijnen. Dat heet dan landbouweconomie...." De waarheid ligt natuurlijk in het midden en door onderzoek proberen we tot een goed beheer te komen. Er is inderdaad nog veel te wensen. Maar we proberen het in goede banen te leiden en de bona fide jagers werken daar heel loffelijk aan mee, ondanks dat oude instinct. Heus, vergeleken bij het buitenland slaat Nederland een best figuur. En 't zijn waarlijk niet alleen de Belgen, Fransen en Italianen. Ook van Zweden gaat het verhaal dat de boeren met grote zwarte letters KOE op hun koeien schilderen als de jacht "los" is. En in Canada is elke jager verplicht rode kleding te dragen, opdat ze elkaar niet overhoop schieten, maar dat valt eigenlijk buiten het bestek van de Schouw.

B.S.

Het verdere programma voor de middaguren was driedelig, nl.

1. bezichtiging van het Jachtslot St. Hubertus;
2. een bezoek aan het Bezoekerscentrum onder leiding van de Heer Van Medenbach de Rooy;
3. een wandeling in het oostelijk gedeelte van het Park onder leiding van de Heer Van Haaften.

Over de wandeling (3) ontvingen we van Mej. Feith en de Heer Van Gelderen onderstaande impressies.

WEER OF GEEN WEER.....

E. Feith

Na het goede genoten te hebben in "Rust een weinig" ging een groot gezelschap per auto naar de Compagniesberg, om daar onder de vertrouwde leiding van de heren Schäffner en Van Haaften een wandeling te maken door het Oostelijk gedeelte van het park.

De heer Van Haaften vertelde veel over dassen en vossen, over hun eet- en leefgewoonten, hun trek en uitbreiding. Hij zei, dat de das op de Hoge Veluwe niet erg op z'n plaats is onder anderen, omdat er geen water in de buurt

is. Toch handhaaft hij zich en er worden regelmatig op andere plaatsen op de Veluwe dassen waargenomen. Van Haaften raakte niet uitgepraat en wij niet uitgevraagd. Het was in ieder geval zo, dat wij nog niet erg veel gelopen hadden, toen we de andere groep tegenkwamen. Aldaar werd gediscussieerd over het hoe en waarom de hei er plaatselijk zo slecht uitzag, maar daarover elders in dit nummer.

Nadat de groepen weer uit elkaar waren gegaan, werd het onderwerp van de korhoenders aangesneden. Aan biotoop, balts, voeding en de stand van de korhoenders werd de nodige aandacht besteed. Het blijkt wel, dat de toekomst er ook voor hem respectievelijk voor haar niet erg rooskleurig uitziet. Toch komen ze nog regelmatig voor op de Ginkelse hei en in de Kroondomeinen.

We zetten de pas er weer in en pas bij het rustgebied hielden wij ook even halt. Daar hoorden we waarmee de dieren worden bijgevoerd, wat ze doen als ze zich vervelen, wachtend op het voer en dat om reden van die verveling het rustgebied moest worden uitgebreid.

Onderweg zagen we kramsvogels, biddende torenvalken en een buizerd en het blijkt, dat in dit geval niet alleen de vele zielen meer vreugde veroorzaakten, U weet wel, maar dat hoe meer ogen er open zijn er ook meer gezien wordt.

Met of zonder natte en/of koude voeten, voldaan was, dacht ik, iedereen.

Op mijn kladje zie ik waterkringen, maar ik geloof, dat niemand er veel van gemerkt heeft. Een goed teken....

De heidekever (*Lochmae saturalis* Thoms.)

Op verzoek wil ik wel wat schrijven over de heidekever, maar toch niet, zonder dat ik aan de Heer Blankwaardt de huidige stand van zaken heb gevraagd. Ik heb tijdens een schoolvakantie bij de Heer Blankwaardt op het toenmalige I.T.B.O.N. gewerkt. Vandaar het volgende.

De heidekever, een haantje (dus geen snuitkever, zoals ik per abuis tijdens de Hoge Veluwedag beweerde), is ongeveer 6 mm groot, heeft een zwarte kop, poten en buik en heeft dekschilden, die tussen strogeel en zwart variëren.

Op het halsschild zit een zwarte tekening.

Maar om bij het begin te beginnen: de eieren zien eruit als miniatuur golfballetjes, iets ovaal en geel van kleur, die al naar gelang de vochtigheid op de stammetjes van de hei of in het strooisel worden afgezet.

De larven zijn bleek geelgroen met zwarte stipfels en duidelijk behaard. Zij verpoppen zich in het strooisel in van strooiseldeeltjes aan elkaar gekitte coccons. Eind augustus komt het volwassen dier boven de grond en begint direct te vreten aan de jonge toppen van de onderste takjes van de hei. Dat wordt naar onder toe kaalgevretten, waarna de kever verhuist naar het daarbovengelegen takje.

De kever overwintert in het strooisel en als hij ongeveer half april weer verschijnt, neemt hij de draad weer op, die hij voor de winter heeft laten vallen, met het verschil, dat hij zich nu ook te goed doet aan de pas aangelegde bloemknoppen.

Ook de larven vreten vooral aan de toppen en de grootste schade wordt aangericht rond eind juli, wanneer er veel grote, vraatzuchtige larven zijn en ook al kevers van de nieuwe generatie. De schade is pas later duidelijker zichtbaar als de plant onder de aantasting gaat lijden. Het is namelijk zo, dat de hei een sponsachtige opbouw heeft met grote met lucht gevulde intercellulaire holtes. Het is te begrijpen, dat er, als eraan geknabbeld is maar weinig water verdampt hoeft te worden om een groot percentage uit te maken met betrekking tot de droge stof. De hei verdroogt en krijgt een opvallende roodbruine kleur. In een nat jaar heeft de hei een goede kans zich te herstellen, maar is het te droog, dan zullen hele stukken heigebied verloren gaan, hoewel de aantasting misschien even groot was.

Dat er dit jaar veel schade is aangericht is bekend: ongeveer om de vijf jaar is er een piek in de populatie. Waarmee dit verband houdt is nog niet bekend. Hoewel in 1973 de populatie over het hoogtepunt heen zal zijn, zal de hei wel wat meer tijd nodig hebben om er weer bovenop te komen. Ogenscheinlijk breidt de plaag zich het volgende jaar dus nog uit.

Zou iemand te weten willen komen of er al dan niet sprake is van een aantasting door de heidekever, dan moet men dus letten op de volgende verschijnselen: vreterij aan de jonge toppen, takken of aan de gehele plant (roodverkleuring); aanwezigheid van eieren, larven of kevers (denk aan het jaargetijde); soms een bossige groei en een slechte bloei.

Voetnoot:

Betrem en Byerincq vonden tijdens hun onderzoek in 1927 een soort schimmel op de hei. Zij stuurden aangetaste plantendelen op aan Johanna Westerdijk. Zij besteedde er echter geen verdere aandacht aan, omdat de hei er economisch gezien niet van te lijden had.

Een fysiologische kwaal kan de hei verzwakken, als de bovengrond het te veel aan water niet kan afvoeren of een tekort niet kan aanvoeren in natte respectievelijk droge jaren als er bij voorbeeld een oerbank in de grond zit.

Bovendien kan de aanwezigheid van gas in de bodem de hei grijs doen verkleuren, maar ik suggereer hiermee niet, dat hiervan sprake zal zijn op de Hoge Veluwe.

E. Feith.

Tijdens de wandeling op de najaars-Hoge Veluwedag ontstond bij de wandelaars, die werden rondgeleid door de heer Schöffner een discussie over het afsterven van grote percelen heide in de afgelopen zomer. Enkelen meenden, dat de heidekever de schuldige was, maar ik vrees dat een bodemschimmel de veroorzaker was, daar deze schimmel deze zomer ook in verschillende kwekerijen gewoed heeft. Door het vergevorderde seizoen was het ons niet mogelijk om te constateren, waardoor de heide was doodgegaan. Toch is het misschien wel interessant om wat over deze schimmel mede te delen.

De schimmel (Phytophthora) tast verschillende gewassen van de familie der Ericaceae aan. Zo is ook onze heide (Calluna) gevoelig voor deze schimmel. De dopheide (Erica tetralix) is echter immuun voor deze aantasting, zoals de schimmel vindt plaats op een passieve manier door grondverplaatsing (gereedschap, schoenen, plantgoed) en op een actieve manier door sporen, zoösporen genaamd. Deze sporen hebben voor hun vorming en beweging water nodig. Natte gronden en natte zomers bevorderen dus de verspreiding.

Er is echter over deze schimmel en zijn actieve verspreiding nog niet zoveel bekend, het onderzoek duurt nog steeds voort. Wel heeft het onderzoek aangetoond dat lage temperaturen de schimmel doodt. Een strenge winter, die de vorst diep in de grond doet dringen, is de beste bestrijding, maar deze bestrijding hebben we niet in de hand. Op een beperkte oppervlakte werkt grondontsmetting ook goed.

Bovenstaande gegevens deden bij mij de vrees voor Phytophthora ontstaan, omdat we verscheidene jaren geen strenge winter hebben gehad en de afgelopen zomer zeer nat was.

Het is te hopen voor onze heide dat de heidekever de boosdoener was. Deze is door maaien of afbranden te bestrijden en de heide herstelt zich daarvan vlug.

D. van Gelderen.

Wij vroegen de Heer A. Langenbach om

Commentaar

De aantasting van de heide in de afgelopen zomer werd wel degelijk veroorzaakt door het heidehaantje. De aantasting was het ergst in bepaalde delen van het Reemsterveld, terwijl ook haarden werden aangetroffen in het oostelijk deel van het Deelense Veld en op het Zwarte Veld.

Gelukkig kon op veel plaatsen van uitbundige bloei van de heide worden genoten. Opvallend mooi was de heide langs de Wildbaanweg nabij de Pollenbosjes en hier en daar in de Plijmen.

We zullen hopen dat de aantasting volgend jaar niet doorzet, maar uit voorzorg zijn wij er toch maar toe overgegaan om oude heide af te maaien. Langs de Wildbaanweg gebeurde dit met een slagmaaier, waarbij twee vliegen in één klap werden geslagen, omdat behalve de heide ook de vliegdennenopslag werd versnipperd.

Een en ander neemt niet weg, dat ik ook met belangstelling kennis genomen heb van de uiteenzettingen van de heer Van Gelderen.

Over schimmelaantastingen in natuurlijke heidevelden is, dacht ik, weinig bekend. Ik vermoed dat het desastreus optreden van schimmels in hoofdzaak zal voorkomen in cultuurheide.

A. Langenbach Ing.

DE STORMRAMP VAN 13 NOVEMBER

H.C.H.

Ook in het Nationale Park heeft de storm van maandagochtend 13 november hard toegeslagen. Het is onvoorstelbaar troosteloos om langs de wegen en binnenin het park te zien hoe een groot aantal bomen "gestreken" of afgebroken is. Het zijn vooral de naaldbomen die de meeste schade hebben opgelopen. Naar schatting zijn ongeveer 50.000 bomen gesneuveld, verdeeld over het gehele park, hoewel sommige gebieden ernstiger zijn getroffen dan andere. Dit betekent, dat ongeveer 3 % van het totale houtbestand verloren is gegaan. Volgens de heer Langenbach belooft de

Foto's: J. van der Schoor

schade zeker f 200.000,—; er wordt gerekend op een ton voor jonge aanplant en een ton als effect van de hogere kosten voor het opwerken en de lagere prijs van het hout.

De opruimingswerkzaamheden zullen, althans voor die gedeelten met veel schade, enige maanden in beslag nemen. Als het een "werkbare" winter wordt, hoopt men in het voorjaar grotendeels klaar te zijn. Er zijn thans 4 ploegen bezig waarbij praktisch iedere man een motorzaag ter beschikking heeft. In de meer afgelegen gebieden en daar waar minder schade is, worden de gevallen bomen pas opgeruimd als het betreffende gedeelte aan de beurt is van de om de drie jaar plaats vindende dunning.

Onmiddellijk na de storm werd het herstel van het buitenraster ter hand genomen, waar tientallen bomen overheen waren gevallen. Ook de wegen moesten onmiddellijk vrij gemaakt worden om het verkeer en het transport niet te stagneren.

Het wild moet kennelijk gevoeld hebben dat er in de bossen gevaar op komst was, want het is in angst de vlakten opgerend. Een typisch effect van de storm was o.a. dat het reewild de eerste dagen na de storm totaal de weg kwijt was, omdat hun wissels versperd waren. Zich onzeker voortbewegend moest het opnieuw zijn weg zoeken.

De materiële schade is dus enorm en vele bezoekers zullen versteld staan van de kracht van de storm, die vele bomen heeft gekraakt. De vernielde bomen kunnen weliswaar opgeruimd worden maar altijd blijft, zeker voor vele tientallen jaren, de zichtbare schade aan het houtbestand. In een paar uur tijds werd door de storm vele jaren van bosbeheer teniet gedaan.

OVERPEINZINGEN OVER EEN DODE BOOM

J. van der Schoor
lid werkgroep fotografie

Het is niet de eerste en het zal ook niet de laatste keer zijn, dat mijn oog of beter gezegd mijn fotografisch oog, gefascineerd wordt door een dode boom. De ene keer wonderlijk afstekend tegen een met wolken gestoffeerde blauwe lucht of omgevallen, liggend op de grond.

Hierin vind ik iets van triestheid, het wekte bij mij even de indruk, dat die dode grove den nog stuiptrekkend zijn bleke armen omhoog stak in een laatste wanhoopspoging.

Het is echter allemaal suggestie, want de vele spechtengaten tonen aan, dat het verteringsproces in volle gang is. Kevers, larven, mijten en wormen hebben een massale aanval ondernomen op zijn dikke stam.

Het laat een wonderlijke oppervlakte-structuur zien, die mij aan een door het harde leven gehavende huid van een mens doet denken.

Niet volgens de werkelijkheid? Wat hindert dat nu, bij een onderwerp als dit een weergave van bijna abstracte vormen.

Deze dode boom liet bij mij de indruk achter, dat ieder levend wezen met duizend draden vast zit aan duizenden andere levende wezens en dat alles vormt één groot, oneindig gecompliceerd geheel. Misschien zal niet iedereen begrijpen hoe ik door zo'n dode boom zó gefascineerd kon worden.

"DE TWAALFDE" WERD EEN SUCCES

W. Laseur

Op 28 oktober waren heel wat Vrienden van de Hoge Veluwe in Hoenderloo bijeen om te genieten van de jaarlijkse foto-schouw verzorgd door enkele camerajagers. In 1961 is de heer Kammeijer met deze activiteit in onze vereniging heel klein begonnen, nl. met een groepje van 3 leden. Thans is de belangstelling zó toegenomen, dat bij deze 12e reünie ongeveer 180 personen aanwezig waren! Hiervan kwamen velen reeds 's morgens om deel te nemen aan de autorit over de Hoge Veluwe, die er in de kleurige herfststooi weer feestelij

lijk uitzag.

Wegens onvoorziene omstandigheden verviel om 2 uur helaas het begroetings-signaal met een jachthoorn, zodat de foto-schouw, die tot veler genoegen werd bijgewoond door de heer Lieftink en enkele Duitse gasten, begon met

het openingswoord van de heer Kammeijer. Daarna brachten de heren Martens, Berends en Van Schieveen klank-dia-series die er alle zijn mochten! Op de laatste Hoge Veluwedag werd de jacht een passie genoemd. Welnu, bij deze camerajagers is de foto-jacht een passie, waar ze enorm veel voor over hebben en hun buit is al deze moeite dubbel en dwars waard. Elk hunner heeft de kiekjes-periode al heel ver achter zich en weet door toegenomen technische kennis en persoonlijk talent het juiste moment voor een foto af te wachten, de juiste belichting te kiezen. Hij heeft geleerd uit het grote geheel het belangrijkste detail te halen, zodat daarop de volle aandacht gevestigd wordt. Bij het projekteren is voor de kijkers de direkte confrontatie met de opgenomen motieven daardoor zó indringend geworden, dat zij het gevoel krijgen het tafereel in natura voor zich te zien. En misschien trekt dat daarom onbewust zovelen aan om naar dit soort foto's te gaan kijken. Het moet voor de fotograaf een dankbaar werk zijn niet alleen veel mensen te kunnen laten genieten, maar tevens bij hen de ogen verder te openen voor de dingen die de natuur te bieden heeft. En landschappen, zonsop- en ondergangen, bladeren en bomen, bloemen, insekten en vogels, herten, reeën en zwijnen, ja alles, zelfs dassen, déden op het scherm hun uiterste best om te bewijzen hoe boeiend de natuur in al zijn facetten is. Met de goed gekozen muziek erbij hiernaar stil te zitten kijken was een belevenis op zich. Een enkele maal bestond er even behoefte aan een toelichting van wat men zag, maar het karakter van de harmonie tussen beeld en klank had daardoor verstoord kunnen worden.

Ton Berends, die een verrassingsprogramma had samengesteld, was tot de conclusie gekomen dat zijn fotografie in de laatste 15 jaar vooruit, maar ons landschap en de natuur om ons heen achteruit waren gegaan. Aan de hand van een serie dia's, getiteld "Mag ik even ademhalen?", was hij erin geslaagd dit tot uitdrukking te brengen, maar een leuke verrassing was het niet direkt.

Ter afwisseling van de dia-series werd de interessante film "Waterland" over het droogvallen van de Zuid-Flevopolder gedraaid. De film was beschikbaar gesteld door de R.V.D. en zij werd in 't kort ingeleid door de heer Charles Breyer, de regisseur van de film.

Tot slot projekteerde Will H. van Schieveen zijn prachtige natuurfoto's en zijn werkelijk sublieme stemmingsbeelden. Je kon een speld horen vallen. En ineens gaat er in zo'n zaal dan iets gebeuren: er klinkt een applausje en spontaan volgen er meerdere... De mensen willen hun gevoelens kenbaar maken. Het brengt de fotograaf zelf even in verlegenheid, maar hij mag eigenlijk hierover verheugd zijn. Immers, op zo'n moment blijkt hij meer dan anders in staat te zijn op de toeschouwers zijn eigen natuurbelevens over te brengen. En dat zoiets bereikt kan worden door middel van een klein stukje filmmateriaal, vormt misschien wel de grootste, geheimzinnige aantrekkingskracht van de hele fotografie. Het blijft een soort toveren: slechts één druk op een knopje en het beeld is vastgelegd.

Met een jachtmaaltijd werd deze gezellige reünie besloten. De heer Kammeijer en zijn medewerkers kunnen met grote voldoening terugzien op een geslaagde dag. Nogmaals hartelijk dank voor alle moeite, die U met elkaar hiervoor hebt willen doen!

DE AANSCHOUW

H.C. Haitink

Om diegene onder onze lezers, die (nog) niet de nieuwste aanwinst van het Nationale Park De Hoge Veluwe bezocht heeft, toch een indruk te geven van het Bezoekerscentrum "De Aanschouw", volgen hieronder in een beknopt overzicht een aantal van de voornaamste aspecten.

Algemeen

Het Bezoekerscentrum is ontstaan uit een idee van onze ere-voorzitter, Jhr. W.H. de Beaufort. Lange jaren kon het niet verwezenlijkt worden, maar nu het tot stand gebracht is door de Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe, stemt het tot voldoening dat onze vereniging er een werkzaam aandeel in heeft gehad en nog heeft.

Uitgegaan is van de gedachte de bezoekers op een "directe en informatieve" wijze bekend te maken met alles wat betrekking heeft op het Park, zonder daarbij in droge schema's of cijferopsommingen te vervallen. Integendeel, alles wordt op "aanschouw"elijke wijze gebracht en is voor een ieder op begrijpelijke wijze gerangschikt. Alle eer aan de leden van de Bouwcommissie, de architect en de bouwer zowel als aan de leden van de Inrichtingscommissie met hun medewerkers en met name aan de Heer C. de Heus van het Staatsbos-beheer. Vrijwel unaniem worden opbouw en inrichting van dit centrum door de vele bezoekers geprezen.

Indeling

Het gehele gebouw (waarvan in de vorige Schouw een afbeelding stond) is gelegen naast het parkeerterrein van De Koperen Kop. Opgetrokken uit fins grenenhout vormt het met de omgeving een harmonisch geheel.

— Na de entree gepasseerd te zijn, komt men in de eerste van de drie grote ruimten. Al dadelijk valt in het midden de reusachtige maquette van het Park op, waar een ieder zich een idee kan vormen van de topografie van het terrein met zijn bossen, vliegdennenterreinen, heidevelden en grasvlakten.

Aan de wanden, in vakken verdeeld, verschillende facetten van de totstandkoming van het bezit van de familie Kröller-Müller, van de bodemgesteldheid, mooie dia's van beeldentuin en jachtslot en nog veel meer algemene gegevens. Overal hangen telefoons waar men via een bandopname bijzonderheden kan beluisteren; de eersten vlak bij de ingang geven een inleiding in de drie moderne talen en nederlands. Ook onze vereniging heeft hier haar eigen vak met een tekst op band om te beluisteren. Let U vooral op de originele opstelling van alle informatie en op de prachtige foto's.

— Een tussenruimte met gang geeft gelegenheid even uit te rusten en enige fraaie borduurwerken te bezichtigen.

— De tweede ruimte is geheel ingericht met alles over flora en fauna van het Park. U kunt er Uw kennis over vogels en kleine zoogdieren testen, in boekjes

Foto: D.J. Aalders

allerlei over grassen, paddestoelen en dieren nazien. Er is een hele wand waar moeflon, ree, hert, zwijn en vos voor U te zien zijn met alle wetenswaardigheden over geweien, sporen, tanden en (bij)voeding. Zeer geslaagde prenten (= sporen) van dieren, in klei gebakken door een van onze leden, geven U zoveel inzicht dat U ze buiten in het veld ook zult herkennen.

Ook de bosexploitatie van het Park is uitgebeeld door foto's en werktuigen. Bijzonder veel aantrekkingskracht heeft de kast waar U geluidsband en beeld met elkaar in overeenstemming moet brengen; lukt dit niet dan klinkt de hennende roep van de groene specht.

Een mooie stand is gewijd aan het valkeniersbedrijf en er zijn in deze zaal ook prachtige aquarellen van een van onze leden, evenals een leerzame zgn. voedselpyramide, verklarende hoe verschillende dieren zich voeden om dan op hun beurt weer als voedsel te dienen.

Als U daar in de buurt bent en het is voorjaar, dan kunt U plotseling een zoemer horen; dit is het teken dat een meesje in- of uitgevlogen is van een buiten aan de wand gehangen nestkastje. Als dit bewoond is in de broedperiode en er zijn jongen, dan vliegen de ouders zo'n 600 à 700 keer per dag aan met voedsel, hetgeen telkens door een zoemer en een teller wordt geregistreerd.

— In de nu volgende gang zijn meerdere nestkastjes opgehangen met bijschriften om U te laten zien dat bepaald niet elke vogelsoort in elk soort nestkastje

wenst te broeden.

— De ruimte die nu volgt heeft de naam van "creatieve ruimte". Hier zijn een groot aantal boeken over de natuur ter inzage uitgesteld; indien U ervan wilt kopen, kunt U bij de balie afrekenen. Een wand is ingericht voor diegenen die van tekenen en schilderen houden, terwijl een andere wand aandacht vraagt voor de Stichting Amateurfotografie.

Verder is er een scherm waarop doorlopend macro-dia's van planten worden geprojecteerd. Deze dia's en vele van de schitterende foto's in zwart en kleur in het gehele centrum zijn gemaakt door leden van de Werkgroep Fotografie van onze vereniging en con amore ter beschikking gesteld.

Ook in deze creatieve ruimte staan banken waar men kan verpozen of lezen en ook een blik kan slaan op de open binnenplaats van het gebouw, waar op kleine schaal een aantal belangrijke vegetaties van het Park is uitgebeeld.

— Gaande naar de uitgang komt de bezoeker langs de balie, waar bij toerbeurt dames en heren van onze vereniging aanwezig zijn om informatie te geven en waar U, behalve de eerder genoemde boeken, ook de natuurpaden van onze vereniging kunt kopen en uitgaven van de Stichting.

En voorts zult U ongetwijfeld op Uw rondgang de suppoost tegenkomen, die een wakend oogje op de bezoekers houdt en voor opening, sluiting en schoonhouden van het Bezoekerscentrum zorgdraagt.

Zo, nu bent U rond geweest. Maar denkt U vooral niet dat in een kort artikelje als dit beschreven kan worden hoe mooi en leerzaam dit centrum is. Het moet de bezoeker aanzetten zich verder in de natuur te verdiepen en vooral ook hem eerbied daarvoor bij te brengen.

Dit is het eerste jaar dat het Bezoekerscentrum open is; ongetwijfeld zullen er bij de opening volgend voorjaar tal van vernieuwingen en verbeteringen zijn. Want ondanks alle lof is er hier en daar ook kritiek — op zich zelf gezond en de directie van het Park houdt zich ook gaarne aanbevolen daarvoor, mits opbouwend.

LEZERS SCHRIJVEN:

DE TROFFEL EN ONS ZWIJN

P.C. van Hoek

In no. 2-1972 van "de Schouw" geeft Mej. E. Joosten antwoord op de harte-kreet van de heer Van Sonsbeek in no. 1-1972 tegen de plaatsing van de Troffel in ons nationale park.

Wij moeten Mej. Joosten dankbaar zijn voor haar achtergrond-informatie over de maker van de Troffel, Claes Oldenburg (schepper is in dit geval een te geladen woord).

Uit haar toelichting blijkt namelijk dat wij, om dit gewraakte kunstproduct te kunnen begrijpen, bij het aanschouwen "spanningen" moeten ondergaan.

Uitgaande van deze noodzaak enerzijds en anderzijds het gegeven dat bezoekers naar ons park komen ten einde zich daar in de heerlijke rust van de vrije natuur te ontspannen, wordt de heer Van Sonsbeek, met vele anderen, volkomen in het gelijk gesteld wat de misplaatsing van deze Troffel betreft.

Indien de Troffel werkelijk te groot zou zijn om in de beeldentuin van het museum geplaatst te kunnen worden, dan hebben wij onlangs een uitstekende plaats ontdekt, namelijk de buitenplaats "Beeckensteyn" in het Kennemerland, zetel van de Culturele Raad van Noord-Holland. Behalve een rariteitenverzameling van zg. beeldende "kunst" beschikt men daar ook nog over grote lege grasvelden waar de Troffel waarschijnlijk minder storend zal werken dan op de huidige plaats.

Het artikel van Mej. Joosten en de tentoonstelling "Tekeningen van Beeldhouwers uit Amerika" leert ons ook nog iets over Oldenburg als kunstenaar. Uit het getoonde 4-tal studies van de Troffel blijkt wel dat de man met het onderwerp geworsteld heeft, maar er niet uitgekomen is. Het eindresultaat werd een nietszeggende doodgewone troffel.

Zo zal het ook wel gegaan zijn met zijn andere onderwerpen als de Lip-stick (bij de Yale-University) en het Strijkijzer (als tekening op de tentoonstelling).

Weinig of geen inspiratie dus, maar vooral gebrek aan creativiteit.

Kan men bij jonge mensen nog de hoop koesteren dat hun talent — indien aanwezig — zich verder zal ontwikkelen, gezien de leeftijd van Oldenburg is optimisme in dit opzicht niet gerechtvaardigd.

De heer Van Sonsbeek besluit zijn uiteenzetting met te verwijzen naar de, op zichzelf juiste stelling dat over smaak niet valt te twisten.

Maar laten wij oppassen dat we het begrip smaakverschil niet verwarren met het duidelijk definieerbare verschil tussen de begrippen kunstenaar, kunst(en)-maker en knutselaar.

De ware kunstenaar is immers een begenadigd wezen met het talent om één of meerdere karakteristieke facetten van een onderwerp in woord, klank of beeld zodanig vorm te geven, desnoods geaccentueerd, dat anderen bij het le-

zen, luisteren of aanschouwen dit karakteristieke ook duidelijk ervaren. Als voorbeeld van het bovenstaande en ter vergelijking met de Troffel hebben wij in de aanhef van "ons zwijn" gesproken. Hierbij doelende op het wonder-schone beeld "Everzwijn" van P.A.M. Slegers, zo fraai geplaatst naast de entree van het bezoekerscentrum "de Aanschouw". De wijze waarop deze kunstenaar de ruigheid van het wilde varken vorm heeft weten te geven getuigd van werkelijke creativiteit, hartverwarmend na de koude rillingen bij het passeren van de Troffel.

EEN MOOIE HERFSTDAG

H.C.H.

Met veel spanning stonden wij, genodigden, op de binnenplaats van het Jacht-slot St. Hubertus te wachten op de aankomst van de jagers en het geschoten wild.

Ja, U hebt het alweer geraden, het is St. Hubertusdag.

Een prachtige, typische herfstdag heeft een succesvolle drijfjacht op zwijnen gebracht met een behoorlijk tableau.

Nadat de geschoten dieren op de binnenplaats neergelegd waren, werden in de vallende schemering de fakkels ontstoken en bliezen de hoornblazers de signalen "zwijn dood" en "jacht voorbij".

Daarna verzamelden jagers, wildschuts en genodigden zich in de eetzaal van het slot, waar de voorzitter van het bestuur, de Heer Ir. S.H. Visser, na een welkomstwoord wat dieper inging op de gebeurtenissen van het afgelopen jaar. Moest hij vorig jaar nog met enigszins sombere bewoordingen de financiële toestand van het Park afschilderen, zo kon hij over dit jaar een veel rooskleuriger beeld geven.

Mede dank zij een groter aantal bezoekers van het Park — o.a. door de tentoonstelling in het Rijksmuseum Kröller-Müller van een aantal schilderijen en tekeningen van franse meesters uit russisch bezit — en gunstiger afspraken met de overheid, kon een voordelig resultaat behaald worden.

Nadat de Jagermeester, de Heer H.E.J. van Beuningen, enige aspecten van de jacht naar voren had gebracht, ontving de voorzitter uit zijn handen de jaarlijkse dotatie van het gilde.

Ook de Heer H. Strijland, met de havik op de hand, bood de dotatie van de valkeniers aan, waarna de Heer A. Berends namens de Werkgroep Fotografie een album met prachtige foto's en een aantal vergrotingen aanbood.

Na het dankwoord van de voorzitter bleven allen nog geruime tijd gezellig npraten onder het genot van een drankje.

HET AKKERTJE

Ja, hoe is het met het "Akkertje"? Zoals de foto laat zien is het roggeveldje dit jaar met de zeis gemaaid. Het bleek dat er geen onkruid was. Voor de winter zijn er knollen ingezet. De redactie zal de lezer het volgend jaar over het wel en wee van het akkertje op de hoogte houden.

Red.

GRIMBERT

Drs. J. de Gooijer

Een ieder weet, hoezeer de nuttige roofdieren van een onzinnige vervolging door de mens te lijden hebben gehad en zelfs nu nog te lijden hebben. Een ieder weet ook wel, dat Grimbert, de das, daarbij niet is gespaard. Ik wil hier direkt aan toevoegen, dat dit laatste mij gewoonweg een raadsel is.

Meermalen heb ik deze grappige dieren in volkomen vrije staat mogen waarnemen. Daarbij kwamen allerlei familietafereeltjes aan de orde. Ik herinner mij haast nog iedere minuut van opwinding en natuurgenet van die avonden, dat wij geruime tijd van nabij spelende jongen konden gadeslaan. Hierbij dient vermeld te worden, dat al deze waarnemingen buiten het Nationale Park gedaan werden. Op de Hoge Veluwe zal zich, door enige bijzondere omstandigheden, een ontmoeting tussen das en publiek niet veel voordoen.

Dat het toch mogelijk is, bewijst bijgaande foto van de Schouwredakteur Schöffner.

Vroeger kwam de das in het Park niet voor. De geschiedenis van dit dier op de Hoge Veluwe begint eind 1949, toen twee uit Limburg afkomstige paartjes — eerst één exemplaar en een maand later drie — door de heren Van de Pepel, Wigman, Nab en Hols nabij de Watertoren werden uitgezet. Wel was er een jaar of wat voor de tweede wereldoorlog een eveneens uit Limburg afkomstig exemplaar in het Park losgelaten met de bedoeling er later nog een tweede aan toe te voegen, maar aangezien dit laatste nooit is geschied en van het dier, behalve een jaar later de ontdekking van enige sporen, niet meer is bemerkte, kunnen we dat verder wel vergeten.

De vrijlating in 1949 ging niet zo gemakkelijk. De heer Nab herinnert zich nog, dat de dieren de kist, waarin ze vervoerd waren, niet wilden verlaten. Het kostte nogal wat moeite om hen weer de vrijheid te doen verkiezen.

De eerste jaren daarna werd op verschillende plaatsen in het Park, zowel in het Cultuurgedeelte als in de Wildbaan, een exemplaar gespeurd en een enkele maal ook wel waargenomen, maar veel werd er over Grimbert niet bekend. Totdat in april 1954 voor de eerste maal in de geschiedenis van de Hoge Veluwe een bewoonde dassewrang werd gevonden. Sindsdien is er een dunne, doch regelmatige stroom van waarnemingen bekend geworden. Tot heden handhaaft zich in het Park een klein aantal dieren.

Ook gegevens voor de Burgerlijke Stand kwamen beschikbaar. Enige keren zijn jongen waargenomen — soms vier tegelijk — en er zijn, evenals elders in Nederland, verkeersslachtoffers te betreuren: in augustus 1957 is er een das doodgereden op de weg ten oosten van het Park en in mei 1966 was er een uiterlijk onbeschadigd exemplaar op de autoweg ten westen van de Hoge Veluwe. Dit laatste dier is opgezet en aan de collectie van het Park toegevoegd. Verder heeft men nog getracht voor enige bloedverversing te zorgen door in augustus 1957 twee dieren, afkomstig uit Bergharen, op de Kompagniesberg in vrijheid te stellen. De mogelijkheid, dat het verkeersslachtoffer van dezelfde maand (zie boven) een van deze twee exemplaren betreft, is niet uitgesloten.

Het mag enige voldoening schenken, dat de dieren, die men destijds uit de streek van herkomst meende te moeten verwijderen, niet zijn gedood, doch in het Park zijn uitgezet, waardoor men de Hoge Veluwe met een nieuw fauna-element heeft verrijkt. Een voorbeeld ter navolging?

(Wat de dassen betreft, wordt dit voorbeeld al nagevolgd. Door het R.I.N. worden vaker dassen uit bedreigde plaatsen naar veiliger oorden "getransmigreed". Red.)

MUSEUMNIEUWS

Herhaaldelijk worden er door kunstenaars uit binnen- en buitenland in overleg met de museumdirectie sculpturen in langdurig bruikleen gegeven voor het beeldenpark te Otterlo.

In de laatste jaren werden er zo bij voorbeeld beelden getoond van Volten, Visser, Shomen Koren, Erich Hauser, Slothouber en Graatsma – soms blijven deze beelden jaren in het park, omdat de kunstenaar vindt dat het beeld hiermee zijn ideale omgeving heeft gekregen (de 2 Kubussen van Visser), soms ook krijgt het na een paar maanden elders een vaste bestemming.

In oktober kregen we van de Amerikaanse in China geboren beeldhouwer *Mark di Suvero*, die in het voorjaar 6 grote beelden exposeerde op verschillende plaatsen in Eindhoven, het grote, rode *K-piece* in staal voor een maanden-lang bruikleen. Di Suvero maakte dit 12 meter hoge beeld in de werkplaats van de Fa. De Vries Robbé.

Het beeld staat opgesteld bij de noordgevel van het gebouw, naast het pad naar de nieuwe ingang.

Degenen, die de tentoonstelling *Diagrams & Drawings* bezochten, zullen zich de tekeningen van Di Suvero herinneren, die in de gang naar het museum hingen, terwijl anderen zullen weten dat Di Suvero een van de kunstenaars is, die al jaren met grote overtuiging ijvert voor het stopzetten van de oorlog in Vietnam.

Suvero woont op het ogenblik in Venetië, waar hij aan een groot project werkt om d.m.v. een sluizensysteem de jaarlijkse overstromingen tegen te gaan.

Tentoonstellingen

Van 10 december tot en met 21 januari wordt in het museum een tentoonstelling gehouden van dia's en grote kleurenfoto's, die *Ger Dekkers* (geb. Borne - 1929) onder het thema "Landscape Perception" maakte.

Dekkers werkt veelal in series van vier (formaat ca 1.25 x 1.25 m) waarin hij objecten of, in dit geval, landschappelijke situaties van 4 verschillende afstanden of gezichtshoeken benadert, waardoor er van het object of het landschapsdetail een "vervreemdende" abstraherende werking in de ruimte uitgaat.

Het is de eerste eenmans-tentoonstelling, die van Dekkers' werk gehouden wordt (in 1969 toonde hij dia's in de 6de Atelier-tentoonstelling in het Stedelijk Museum).

Er hebben zich nog enige leden opgegeven om in voorkomende gevallen deelnemers aan bijeenkomsten te vervoeren.

De volledige lijst ziet er thans als volgt uit:

Mevrouw H. Feith-de Savornin Lohman, Zijpendaalseweg 161,
Arnhem, telefoon 085-421583

de Heer P.C. van Hoek, Wellensteinlaan 13, Arnhem, telefoon
085-616361

Ir. H. van Medenbach de Rooy, Otterloseweg 312, Hoenderloo,
telefoon 05768-360

Mevrouw H. Hoogstraten, Dokter Mijsstraat 3, Epe, telefoon
05780-4818

de Heer en Mevrouw A. Hotter-Evekink, Baron van Brakellaan 8,
Doorwerth, telefoon 08307-2607

de Heer en Mevrouw A.J. de Wit, Graaf Janlaan 11, Zeist, tele-
foon 03404-14165

de Heer B. Schäffner, Droo Zuid 119, Duiven, telefoon 08367-
1530

Leden, die dus vervoer naar en van bijeenkomsten zouden willen hebben, kunnen zich rechtstreeks in verbinding stellen met bovenstaanden.

Wilt U, als U verhuist, vooral Uw adreswijziging aan de secretaris doorgeven!

VERENIGING VAN "VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE"

Uit de Statuten:

Art. 2. De vereniging beoogt het aankweken van een hechte band onder hen, die belang stellen in de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe", gevestigd te 's-Gravenhage, alsmede het bijstaan van het bestuur van die Stichting in het verwezenlijken van de doeleinden, die het krachtens de grondregelen van die Stichting heeft na te streven.

Art. 3. 1. De vereniging tracht haar doel te bereiken door in nauwe samenwerking met het dagelijks bestuur van de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe"

- a. in brede kring belangstelling te wekken voor "Het Nationale Park de Hoge Veluwe" door het stimuleren van het bezoek aan dit park;
- b. het organiseren van één of meer "Hoge-Veluwedagen" per jaar;
- c. het vormen van werkgroepen uit en in bijzondere gevallen mede buiten haar leden, ter bestudering van bepaalde onderdelen, mogelijkheden en belangen van "Het Nationale Park de Hoge Veluwe";
- d. het dienen van advies en/of het doen van voorstellen aan het dagelijks bestuur voor-

BESTUUR:

Jhr. W.H. de Beaufort	- Ere-voorzitter
D.A. Kramer	- voorzitter
H.C. Haitink	- secretaris
	Prins Bernhardweg 10, Oosterbeek, telefoon 08307-5455
Mr. Ph.A.J. Mees	- penningmeester
Mr. F.Th. Dijkmeester	- burgemeester van Apeldoorn
Dr. J.L. van Haften	
Mej. J.J.M.H. Oudemans	
Drs. J.C.H. Oudemans	
R.P. Pieters	
Drs. J.A.F. Roelen	- burgemeester van Arnhem
J. Slot	- burgemeester van Ede

Adviserende leden:

Ir. H. van Medenbach de Rooy	- directeur Nationale Park de Hoge Veluwe
Drs. R.W. Oxenaar	- directeur Rijksmuseum Kröller-Müller

De minimum-contributie bedraagt f 7,50 voor gewone leden; voor huisgenoten van leden f 2,50. Voor jeugdleden f 1,00. Organisaties en verenigingen kunnen als zodanig lid worden voor ten minste f 10,00 per jaar. "De Schouw" wordt U gratis toegezonden. Contributies dienen overgemaakt te worden aan de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe, giro 951993 te Arnhem.

